

Indsatsplan for bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo

2020-2029

ROSKILDE
BY

Indsatsplan

Indledning

Roskilde Kommune har siden 2010 haft en indsatsplan for bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo. Siden vedtagelsen er mange bestande blevet udryddet eller formindsket kraftigt, men der er også fundet mange nye. Det betyder, at der fortsat findes kæmpe-bjørneklo i kommunen.

Den hidtidige indsatsplan var gældende til og med 2019. Derfor har Roskilde Kommune udarbejdet en ny indsatsplan for bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo, som er gældende i perioden 2020-2029, begge år inklusiv. Formålet med planen er at udrydde planten i hele kommunen. Det kræver en effektiv og vedholdende indsats.

Indsatsområde

Hele Roskilde Kommune udpeges med denne plan som indsatsområde for bekæmpelse af bjørneklo.

Krav til bekæmpelsen og tidsfrister

Roskilde Kommunes indsatsplan for bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo forpligter ejere eller brugere af arealer med kæmpe-bjørneklo til at foretage en effektiv bekæmpelse, så den enkelte plante dør og sådan, at den enkelte plante på intet tidspunkt reproducerer sig, dvs. sætter og spreder frø.

For at sikre en effektiv bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo er det vigtigt, at bekæmpelsen begynder tidligt på året. Derudover er det også lettest at se kæmpe-bjørneklo på dette tidspunkt, da mange andre planter endnu ikke er kommet frem. Det er også ofte mindre anstrengende at bekæmpe på dette tidspunkt, hvor det ikke er så varmt.

Ved opfølgende bekæmpelse finder man ofte oversete planter, og andre som er vokset op siden.

For at sikre en effektiv bekæmpelse har Roskilde Kommune vedtaget følgende minimumsfrister for bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo:

1. bekæmpelse skal være foretaget **senest 1. maj**
2. bekæmpelse skal være foretaget **senest 1. juni**
3. bekæmpelse skal være foretaget **senest 1. juli**
4. bekæmpelse skal være foretaget **senest 15. august**

Det betyder, at man mindst 4 gange skal foretage bekæmpelse. Det vil dog være en fordel at gøre det oftere.

Forpligtigelsen gælder for både private og offentlige grundejere i kommunen.

Hvis kæmpe-bjørneklo ikke bekæmpes eller bekæmpelsen er utilstrækkelig, kan kommunen, efter et forudgående varsel, påbyde ejeren eller brugeren af det pågældende areal at foretage bekæmpelsen med en frist på ikke under 14 dage.

Hvis ejer eller bruger ikke efterkommer påbuddet, kan kommunen uden yderligere varsel foretage bekæmpelsen på ejers eller brugers regning.

Roskilde Kommunes afgørelser efter bestemmelserne i denne indsatsplan, som f.eks. påbud om at bekæmpe, kan inden fire uger fra datoen for modtagelse af afgørelsen påklages til Miljøstyrelsen.

Kontrol

For at sikre at der bliver foretaget en effektiv bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo, vil Roskilde Kommune føre tilsyn med, at planterne bliver bekæmpet, og at tidsfristerne i planen bliver overholdt.

Kommunen har til enhver tid, og mod fremvisning af behørig legitimation, adgang til arealer, som er omfattet af indsatsplanen.

Klagevejledning

Efter vedtagelse af denne indsatsplan, kan den inden 4 uger efter offentliggørelsen påklages til Miljøstyrelsen af de berørte lodsejere/brugere, Landbrug & Fødevarer, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet, jf. § 6 i Bekendtgørelse om bekæmpelse af kæmpebjørneklo.

Klage indgives til kommunen, som videresender den med bemærkninger til Miljøstyrelsen.

Hjemmel

Grundlaget for denne indsatsplan er Bekendtgørelse nr. 842 af 23. juni 2017 om bekæmpelse af kæmpebjørneklo. På baggrund af bekendtgørelsen kan kommunen vedtage en indsatsplan som pålægger ejere eller brugere af arealer, hvor der findes kæmpe-bjørneklo, at bekæmpe planten i overensstemmelse med en indsatsplan.

Vedtagelse

Indsatsplanen er vedtaget af Roskilde Byråd den 29. april 2020 efter 8 ugers forudgående offentlig høring.

Indsatsplanen gælder fra 2020-2029, men den kan revideres undervejs eller forlænges ved udløbet under hensyntagen til de procedureregler, som gælder for vedtagelse af denne plan.

Bekæmpelsesmetoder

Man skal være grundig, vedholdende og vælge effektive metoder, når kæmpe-bjørneklo skal bekæmpes.

Det er vigtigt at finde alle planter på arealet. Hvis der for eksempel er buske, skal der også ledes efter bjørneklo bag busken og inde i den. Det er ærgerligt, hvis man overser en plante, så der bliver spredt tusindvis af bjørneklo-frø.

Det er vigtigt at være vedholdende, så man mindst 4 gange i sæsonen kigger efter bjørneklo og bekæmper, hvis der er nogen. Det skal gøres så længe, der er kæmpe-bjørneklo men også i nogle år efter, da frø kan ligge i jorden i flere år, inden de spirer frem.

Det anbefales at bruge en af følgende metoder til bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo: Opgravning/rodstikning, græsning eller sprøjtning.

I den tidligere indsatsplan blev slåning også anbefalet. På baggrund af erfaring fra den foregående indsatsplan kan det dog konkluderes, at slåning ikke er effektivt, da planterne ikke dør.

Foto af kæmpe-bjørneklo, som er blevet slået med maskine men efterfølgende er blomstret og som nu har sat frø

Den mest hensigtsmæssige bekæmpelsesmetode vælges hovedsageligt ud fra den enkelte bjørneklobestands størrelse som vist i skemaet nedenfor.

	Opgravning/rodstikning	Græsning	Sprøjtning
Små bestande 1- 10 stk.	Anbefales.	Sjældent hensigtsmæssigt.	Anbefales ikke.
Mindre eller spredte bestande 10-1.000 stk.	Noget tidskrævende men kan anbefales som den mest sikre metode, især i blød jord.	Muligheden bør undersøges. Det er dog ofte kun muligt, hvis der er naboarealer, som afgræsses.	Anbefales ikke.
Store samlede bestande >1.000 stk.	Tidskrævende, men effektivt, især i kombination med græsning, hvor man rodstikker de planter, dyrene ikke får bidt ned.	Der bør etableres græsning.	Kan anvendes.

Kilde: Omarbejdet efter Skov- og Naturstyrelsen

Rodstikning/opgravning

Rodstikning er særdeles effektivt. Rodstikning/opgravning foretages med en spade, hvor man stikker spaden ned i jorden. Det er afgørende ved rodstikning og opgravning, at rødderne skæres over 5-10 cm under jordoverfladen, da plantens vækstpunkt derved ødelægges. Det er dog ikke tilstrækkeligt kun at "kradse" i jordoverfladen med spaden.

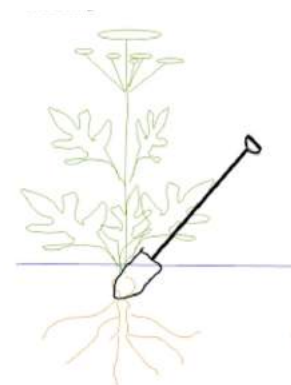
Rodstikning er arbejdskrævende, men af eksperter anbefalet som den mest effektive bekæmpelsesmetode.

Hvis man rodstikker, mens planterne er små i april, har det den fordel, at man "kommer godt med" fra start og får godt overblik.

De afskårne planter bør efterlades på grene eller sten uden kontakt mellem rod og jord, da de ellers kan slå rod igen.

Hvis man rodstikker store planter, hvor skærmene har blomster, skal skærmen skæres over højt oppe, da de ellers kan trække saft fra stænglen og derved ligge og modne på jorden. Hvis skærmene har grønne eller brune frø, skal de samles sammen og bortskaffes.

Rodstikning udføres bedst med en spade.

Sprøjtning

Præcis punktsprøjtning med glyphosat kan være en effektiv metode til bekæmpelse af bjørneklo, men kun hvis det gøres rigtigt. Det er vigtigt at sprøjte, mens planterne er i kraftig vækst, hvilket som tommelfingerregel vil sige, når planterne er 20-25 cm høje. Glyphosat er godkendt til bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo indtil 2 m fra vandløb og andre vådområder. Et par uger efter sprøjtningen bør man kontrollere, om alle planter er døde eller døende. Der er altid risiko for, at nye planter spirer frem, hvor de gamle stod, og man bør derfor holde øje med arealet resten af sæsonen. Følg altid sikkerhedsanvisningerne på emballagen.

Sprøjtning bør så vidt muligt undgås og må eksempelvis ikke foretages i naturtyper som enge og moser, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 uden forudgående dispensation fra kommunen. Der må heller ikke sprøjtes andre områder med sprøjteforbud, eksempelvis nogle fredede områder.

Enkeltstående planter bekæmpes bedst og faktisk nemmest med rodstikning og ikke sprøjtning. Hvis alle arter af planter i et område fjernes ved sprøjtning, kan frø fra kæmpe-bjørneklo hurtigt og uden konkurrence spire frem.

Græsning

Græsning er en meget effektiv bekæmpelsesmetode til store arealer med mulighed for hegning. Især får og køer er meget glade for de unge planter. Det er næsten altid en god ide at supplere græsningen med rodstikning af enkelte planter, som dyrene af forskellige grunde ikke har spist.

Det er vigtigt, at græsningstrykket er så højt, at kæmpe-bjørneklo bliver spist effektivt.

Når der foretages græsning af kæmpe-bjørneklo, bidrager det også til at bevare naturen, så den ikke vokser til med høje planter og træer.

Skærmpapning

Det anbefales ikke at foretage skærmpapning som bekæmpelsesmetode, da det tager længere tid end rodstikning, og man kommer tæt på store planter med risiko for at få saft på sig.

Metoden kan dog benyttes som en nødløsning, hvis man har oversete planter med frø, men det vil normalt være både langt nemmere og langt sikrere at rodstikke oversete planter, selv om de blomstrer eller har frø. Hvis frøene er så tæt på modenhed, at de drysser af ved berøring, kan man forsøge at få dem ned i en pose og skære skærmene af. Bagefter er det klogt at rodstikke planten for at sikre, at den ikke laver nye skærme.

Det kan være nødvendigt at foretage skærmpapning af planter, som ikke kan rodstikkes på grund af eksempelvis træerødder, eller fordi planten vokser i en grenbunke.

Hvis man ønsker at foretage skærmpapning, skal det foretages, når alle frøene på planterne er grønne men endnu ikke brune. De afkappede skærme skal indsamles i en pose og kan bortskaffes som almindeligt husholdningsaffald eller på genbrugspladser i Roskilde Kommune. Skærmene må ikke smides på kompostbunken.

Foto af skærmpapning hvor frøene er modnet videre på jorden

Skærmene skal skæres af højt oppe på planten. Det er vigtigt at lade den høje stængel stå tilbage, da planten nogle gange efter skærmpapning sætter nye skærme – såkaldte panikskærme – som også danner frø. Det er lettere at se panikskærme, når den høje stængel står tilbage. 2-3 uger efter skærmpapning skal det kontrolleres, om der er kommet nye skærme.

Sikkerhed ved bekæmpelse

Kæmpe-bjørneklo er giftig ved berøring og indånding. Håndter derfor planterne forsigtigt.

Det gælder om ikke at komme i berøring med plantens saft, hvorfor rodstikning er en meget sikker

metode, især når man anvender arbejdshandsker. Er der risiko for at få saft i ansigtet, eksempelvis ved skærmmkapning, bør man også anvende ansigtsbeskyttelse.

Det er vigtigt, at arbejdstøjet og de anvendte redskaber behandles med forsigtighed og renses. Får man saft fra kæmpe-bjørneklo på huden, skal man hurtigst muligt skylle det af med vand og evt. sæbe. Når man ikke dét, skal man holde den berørte hud beskyttet mod sollys i mindst nogle dage.

Vejledning og information

Hvorfor er kæmpe-bjørneklo et problem?

Kæmpe-bjørneklo (*Heracleum mantegazzianum*) er en såkaldt invasiv art. Den har tendens til at danne så tætte bevoksninger, at der reelt bliver tale om ensartede bestande med stort tab af biodiversitet til følge. Saften fra kæmpe-bjørneklo indeholder desuden et fototoksisk stof, der i kombination med sollys kan give alvorlige skader på huden, som kan være flere år om at hele.

Historie

Bjørneklo er en fælles betegnelse for en gruppe af tæt beslægtede plantearter under slægten *Heracleum*. Den blev bragt til Europa fra Kaukasus i starten af 1800-tallet, først til botaniske haver og siden som prydblade i private herskabshaver. Med tiden begyndte den dog at sive ud fra haverne og ud i den danske natur, hvor den de seneste 70 år har bredt sig hurtigere og hurtigere især langs vandløb, grøfter, veje og jernbaner. I Danmark blev situationen yderligere forværret af, at plantens tørre stængler og frøstande blev meget populære til indendørs dekorative formål i 1970'erne og 1980'erne, hvilket har resulteret i yderligere spredning af planten.

Karakteristik

Kæmpe-bjørneklo er først og fremmest karakteristisk i kraft af sin størrelse og som en af Europas største urter. Planten kan blive op til 4-5 m høj. Stænglen er hul med spredte stive hår og røde pletter og med en tykkelse på op til 10 cm. Bladene er tredelte og kan blive op mod 3 m lange. Da kæmpe-bjørneklo er en skærmpilant, bærer den sine blomster og frø i et antal skærme af varierende størrelse med maksimalt 80 cm i diameter. Blomsterne er hvide til hvidgule eller undertiden lyserøde. En enkelt plante kan bære op til 80.000-120.000 frø.

Når planterne er unge er bladene runde med takker.

Biologi

Kæmpe-bjørneklo spirer i det tidlige forår i marts-april. Den blomstrer fra juni og som oftest til august, men det kan være senere, hvis der er blevet foretaget bekæmpelse, som ikke har slået planten ihjel. Den gennemfører normalt sin livscyklus på 2-5 år. De første år bruger den på at opbygge en kraftig rod, og først det sidste år blomstrer den, hvorefter den dør. Hvis planten forhindres i at blomstre, for eksempel ved beskæring eller slåning, kan den overleve betydeligt længere.

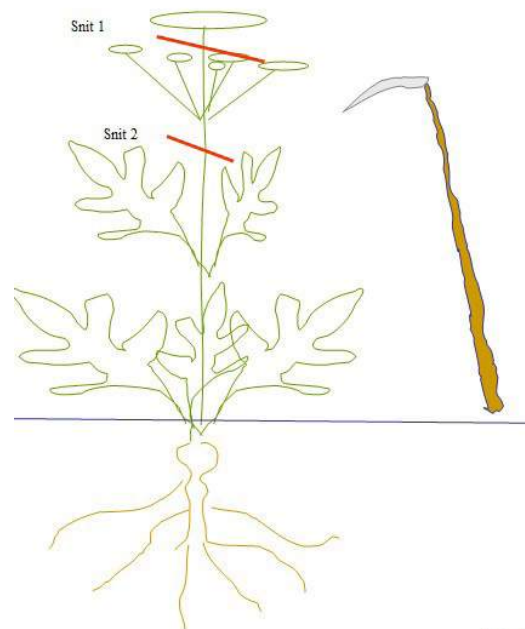

Illustration af skærmmkapning

Foto af unge planter af kæmpe-bjørneklo

Frø fra kæmpe-bjørneklo er udstyret med små vinger, der gør dem i stand til at svæve for vinden adskillige meter væk fra moderplanten. Langt de fleste frø vil dog spire inden for få meter fra moderplanten men kan også spredes længere, hvis frøet falder ned i et vandløb eller sidder fast på et køretøj. Op imod 90 % af de levedygtige frø vil spire det første år, men enkelte frø kan blive liggende i jorden og bevare spiringsevnen i længere tid.

Forvekslingsmuligheder

Almindelig bjørneklo

(*Heracleum sphondylium*)

Alm. bjørneklo er hjemmehørende i Danmark. Den udgør ikke nogen fare for naturen og bør derfor ikke bekæmpes. Den kan i tidlige stadier forveksles med den invasive kæmpe-bjørneklo men er betydeligt mindre med højst 2 m høje og 2 cm tykke stængler. Bladene er også betydeligt mindre og 5-7 delte.

Grønblomstret bjørneklo

(*Heracleum sibiricum*)

Grønblomstret bjørneklo er meget nært beslægtet med alm. bjørneklo og ligner den også meget bortset fra, at grønblomstret bjørneklo har mere hvælvede blomster-skærme med blegt gulgrønne blomster.

Strandkvan

(*Angelica archangelica*)

Findes på fugtig jordbund langs kysterne. Den bliver 100-230 cm høj og har en rødlig stængel. Bladene er grønne, og det samme er blomsterne, som sidder i en kugleformet skærm. I Roskilde Kommune findes den langs fjorden.

